

TIBULLI ELEGIAE LIBER I, 3

Ibitis Aegaeas sine me, Messalla, per undas,
 O utinam memores ipse cohorsque mei.
 Me tenet ignotis aegrum Phaeacia terris,
 Abstineas avidas, Mors, modo, nigra, manus.
 5 Abstineas, Mors atra, precor: non hic mihi mater
 Quae legat in maestos ossa perusta sinus,
 Non soror, Assyrios cineri quae dedat odores
 Et fleat effusis ante sepulcra comis,
 Delia non usquam; quae me cum mitteret urbe,
 10 Dicitur ante omnes consuluisse deos.
 Illa sacras pueri sortes ter sustulit: illi
 Rettulit e trinis omina certa puer.
 Cuncta dabant reditus: tamen est deterrita numquam,
 Quin fleret nostras respiceretque vias.
 15 Ipse ego solator, cum iam mandata dedissem,
 Quaerebam tardas anxius usque moras.
 Aut ego sum causatus aves aut omina dira,
 Saturni sacram me tenuisse diem.
 O quotiens ingressus iter mihi tristia dixi
 20 Offensum in porta signa dedisse pedem!
 Audeat invito ne quis discedere Amore,
 Aut sciat egressum se prohibente deo.
 Quid tua nunc Isis mihi, Delia, quid mihi prosunt
 Illa tua totiens aera repulsa manu,
 25 Quidve, pie dum sacra colis, pureque lavari
 Te—memini—et puro secubuisse toro?
 Nunc, dea, nunc succurre mihi—nam posse mederi
 Picta docet templis multa tabella tuis—,
 Ut mea votivas persolvens Delia voces
 30 Ante sacras lino tecta fores sedeat
 Bisque die resoluta comas tibi dicere laudes
 Insignis turba debeat in Pharia.
 At mihi contingat patrios celebrare Penates
 Reddereque antiquo menstrua tura Lari.
 35 Quam bene Saturno vivebant rege, priusquam
 Tellus in longas est patefacta vias!
 Nondum caeruleas pinus contempserat undas,
 Effusum ventis praebueratque sinum,
 Nec vagus ignotis repetens compendia terris
 40 Presserat externa navita merce ratem.
 Illo non validus subiit iuga tempore taurus,
 Non domito frenos ore momordit equus,
 Non domus ulla fores habuit, non fixus in agris,
 Qui regeret certis finibus arva, lapis.
 45 Ipsae mella dabant quercus, utroque ferebant
 Obvia securis ubera lactis oves.
 Non acies, non ira fuit, non bella, nec ensem

Inmiti saevus duxerat arte faber.
 Nunc Iove sub domino caedes et vulnera semper,
 50 Nunc mare, nunc leti mille repente viae.
 Parce, pater. timidum non me periuria terrent,
 Non dicta in sanctos in pia verba deos.
 Quodsi fatales iam nunc explevimus annos,
 Fac lapis inscriptis stet super ossa notis:
 55 'Hic iacet inmiti consumptus morte Tibullus,
 Messallam terra dum sequiturque mari.'
 Sed me, quod facilis tenero sum semper Amori,
 Ipsa Venus campos ducet in Elysios.
 Hic choreae cantusque vigent, passimque vagantes
 60 Dulce sonant tenui gutture carmen aves,
 Fert casiam non culta seges, totosque per agros
 Floret odoratis terra benigna rosis;
 Ac iuvenum series teneris inmixta puellis
 Ludit, et adsidue proelia miscet Amor.
 65 Illic est, cuicumque rapax mors venit amanti,
 Et gerit insigni myrtea sarta coma.
 At scelerata iacet sedes in nocte profunda
 Abdita, quam circum flumina nigra sonant:
 Tisiphoneque inpexa feros pro crinibus angues
 70 Saevit, et huc illuc in pia turba fugit.
 Tum niger in porta serpentum Cerberus ore
 Stridet et aeratas excubat ante fores.
 Illic Iunonem temptare Ixionis ausi
 Versantur celeri noxia membra rota,
 75 Porrectusque novem Tityos per iugera terrae
 Adsidas atro viscere pascit aves.
 Tantalus est illic, et circum stagna, sed acrem
 Iam iam poturi deserit unda sitim,
 Et Danaï proles, Veneris quod numina laesit,
 80 In cava Lethaeas dolia portat aquas.
 Illic sit, quicumque meos violavit amores,
 Optavit lentas et mihi militias.
 At tu casta precor maneat, sanctique pudoris
 Adsideat custos sedula semper anus.
 85 Haec tibi fabellas referat positaque lucerna
 Deducat plena stamina longa colu,
 At circa gravibus pensis adfixa puella
 Paulatim somno fessa remittat opus.
 Tum veniam subito, nec quisquam nuntiet ante,
 90 Sed videar caelo missus adesse tibi.
 Tunc mihi, qualis eris, longos turbata capillos,
 Obvia nudato, Delia, curre pede.
 Hoc precor, hunc illum nobis Aurora nitentem
 Luciferum roseis candida portet equis.

ΣΧΟΛΙΑ

- 1 **Aegaeas...per undas:** ‘μέσα από τα κύματα του Αιγαίου’.
- 2 **utinam memores:** ενν. ‘*utinam <eatīs> memores μακάρι <να φύγετε> ως μνήμονες*’, το επίθετο ως επιρρηματικό κατηγορούμενο του τρόπου με την γενική ‘mei’ ως αντικειμενική. **cohors:** Η κοόρτη ήταν το προσωπικό στράτευμα του πραίτορα αποτελούμενο από νέους διακεκριμένων οικογενειών.
- 3 **ignotis...terrīs:** ‘σε άγνωστη χώρα’. **aegrum:** επιρρ. κατηγ. του τρόπου ‘ασθενή, άρρωστο’.
- 4 **Abstineas avidas...manus:** ‘κράτα μακριά τα άπληστα χέρια σου’, η προειδοποίηση στον ‘προσωποποιημένο’ θάνατο.
- 5 **Mors atra:** ‘ater, -tra, -trum ο μαύρος, ο σκοτεινός’.
- 6 **quae legat:** όταν η αναφορική πρόταση έχει υποτακτική, δηλώνει επιρρηματικά τον σκοπό και ισοδυναμεί με τελική πρόταση. **ossa perusta:** ‘τα καμένα κόκαλα’, αφού τα ράντιζαν με κρασί, γάλα και άλλα αρώματα, τα φύλαγαν σε μία υδρία (έτσι και στον Όμηρο: Ψ164, Ω791-804).
- 7 **quae dedat:** όπως πριν.
- 8 **et flet:** όπως πριν. **effusis...comis:** ‘με τα μαλλιά της λυμένα’, το ‘effusi’ κατηγορηματικός προσδιορισμός του τρόπου (όχι: με τα λυμένα της μαλλιά). **ante sepulcra:** ‘μπροστά στον τάφο μου’ ο πληθυντικός ποιητικά.
- 9 **quae...dicitur:** αναφορική επιθετική πρόταση με το ρ. σε προσωπική σύνταξη με το quae υποκείμενο. **cum mitteret:** ο cum είναι ιστορικός για το σύγχρονο στο παρελθόν.
- 10 **consuluisse:** αντικείμενο στο ρ. (κι όχι φυσικά υποκείμενο αφού το ρ. είναι προσωπικό).
- 11-12 Η αναφορά εδώ είναι σε μία συνήθη μαντεία στην οποία κατέφευγαν οι Ρωμαίοι, προκειμένου να διαβλέψουν την έκβαση μιας υποθέσεως που τους ενδιέφερε. Πάνω σε ξύλινες πινακίδες (*sortes λαχνοί*) υπήρχαν διάφορες απαντήσεις. Οι πινακίδες έμπαιναν σε μία υδρία. Ένας νεαρός (*pueri sortes*) αφού τις ανακάτευε, κατόπιν τραβούσε μία και ερμήνευε το κείμενο που ήταν εκεί γραμμένο.
- 11 **pueri sortes:** ‘τους λαχνοί του νεαρού’ η γενική κτητική με την σημασία της ελληνικής γενικής αφαιρετικής ‘τους λαχνοί από τον νεαρό’. **ter:** επίρρημα, ‘τρεις φορές’.
- 12 **e trinis:** ‘και από τις τρεις φορές’. Εδώ υπάρχει και η γραφή των κωδίκων ‘e triniis omina όλα και από το τρί-στρατο’. **omina:** αντικείμενο. **certa:** κατηγορηματικός ‘ως σίγουρος’.
- 14 **quin:** ‘*quae non + Υποτακτική*’, πρόκειται για αναφορικές συμπερασματικές προτάσεις με άρνηση. **nostras respiceret vias:** το ρ. respicio εδώ μεταφορικά ‘ανησυχώ’ με την αιτιατική αντικείμενο.
- 15 **solator:** επιρρηματικό κατηγορούμενο του τρόπου. **cum...dedissem:** ο cum με την περιγραφική υποτακτική δηλώνει εμφαντικά (περιγραφικά) τον χρόνο μια πράξεως, πολλές φορές και σε αντιδιαστολή με κάτι διαφορετικό, εξ ου και η χρήση του στις εναντιωματικές προτάσεις, όπως εδώ.
- 16 **tardas...moras:** το επίθετο είναι επιθετικός προσδιορισμός. **anxius:** επιρρηματικό κατηγορ. τρόπου.
- 17 **sum causatus:** ‘causor, -arī προφασίζομαι, αιτιώμαι, κατηγορώ’. **aves:** αιτιατική πληθυντικού, υποκ. στο απαρέμφατο ‘tenuisse’. Το πέταγμα των πουλιών ήταν πρόβλεψη για το μέλλον. **omina dira:** το ίδιο.
- 18 **Saturnive sacram...diem:** η αιτιατική είναι κι αυτή υποκ. στο ίδιο απαρέμφατο όπως πριν. Η γενική είναι κτητική. Πρόκειται για την έβδομη ημέρα της εβδομάδας. Η μαρτυρία του Τίβουλλου είναι πιο παλιά που έχουμε από την Λατινική λογοτεχνία προκειμένου για την ονομασία της ημέρας που σήμερα στις Αγγλόφωνες κοινωνίες λέγεται Suterday, και στις υπόλοιπες παράγεται από το Εβραϊκό Sabbath (Ιταλ., Ισπ., Πορτ.: Sabato· Σερβ.: Subota· Ρωσ.: Subbota.). Ο Δίων Κάσσιος γράφοντας για το έτος 36π.Χ. αναφέρει ότι: «οι Ιουδαίοι είχαν προκαλέσει μεγάλα προβλήματα στους Ρωμαίους, διότι ως φυλή είναι πολύ σκληρή όταν προσβληθεί, πιο πολύ όμως υπέφεραν οι ίδιοι οι Ιουδαίοι. Οι πρώτοι που συνελήφθησαν από τους Ρωμαίους ήταν κάποιοι που αγω-

νίστηκαν για τον ναό τους θεού τους. Οι άλλοι συνελήφθησαν εξ αιτίας του ονόματος της ημέρας που και τότε ονομαζόταν ‘ημέρα του Κρόνου’ (έν η̄ τοῡ Κρόνου και τότε ημέρα ώνομασμένη), Δίων Κάσσ. 49,22,4». Οι Ιουδαίοι ήταν οι μόνοι στην Ρωμ. αυτοκρατορία που δεν αποκαλούσαν την ‘ημέρα του Κρόνου’ με την Λατινική της ονομασία, αλλά με την Εβραϊκή λέξη Sabbath. Ο Frontinus γράφοντας στις αρχές του 1^{ου} μ.Χ. αιώνα σημειώνει τα εξής: «Ο ευσεβής Βεσπασιανός τους Ιουδαίους την ‘ημέρα του Κρόνου’ (Saturni die), κατά την οποίαν είναι απαγορευμένο σε όλους να κάνουν ο,τιδήποτε, τότε επιτέθηκε και τους νίκησε, Front. Strat. 2,1,1». Ο λόγος για τον οποίον οι Ιουδαίοι τιμούσαν την ημέρα ‘Sabbath’ είναι άγνωστος. Η Βίβλος αναφέρει ότι μια από τις δέκα εντολές ήταν η ξεκούραση την έβδομη ημέρας (Δευτερον. V,14-15, όπου ορίζεται η ημέρα αργίας αποκαλούμενη ‘Σάββατον’). Όμως η κατάσταση περιπλέκεται με μια άλλη πληροφορία της Βίβλου, που αναφέρει ότι «τῷ δὲ ἔτει τῷ ἑβδόμῳ σάββατα, ἀνάπαυσις ἔσται τῇ γῆ σάββατα τῷ κυρίῳ· τὸν ἀγρόν σου οὐ σπερεῖς καὶ τὴν ἄμπελόν σου οὐ τεμεῖς, Λευιτ. 25,4 κάθε ἑβδομον ἔτος θα θεωρεῖται ὡς σάββατον, δηλαδή θα ἔχει καὶ ἡ γῆ το σάββατό της (αγρανάπαυση) πρὸς τιμὴν τοῦ Κυρίου. Κατὰ το ἔτος αὐτό δεν θα σπέρνεις τὸν ἀγρό σου καὶ δεν θα κλαδέψεις τὸ ἀμπέλι σου». Σύμφωνα με τον Τάκιτο υπάρχουν δυο ακόμη ερμηνείες για την αργία των Ιουδαίων κάθε έβδομη ημέρα, η πρώτη αναφέρει ότι οι Ιουδαίοι είχαν ταυτίσει την ημέρα εκείνη με την ‘ημέρα του Κρόνου’ των Ρωμαίων, καθώς ήθελαν έτσι να τιμήσουν τον Κρόνο για το γεγονός ότι εκδιώκοντας του Ιδαίου δημιούργησε την φυλή των Ιουδαίων. Η δεύτερη έχει αστρονομική αιτία: δηλ. από τους επτά πλανήτες που κυβερνούν την τύχη της ανθρωπότητας ο Κρόνος κινείται στην υψηλότερη τροχιά και έχει τον μεγαλύτερο δραστικότητα: επίσης διότι πολλά από τα ουράνια σώματα διασχίζουν τα μονοπάτια και τις διαδρομές τους σε πολλαπλάσια των επτά (και για τις δυο ερμηνείες Tac.Hist. 5,4,13-16).

- 19 **mihī:** ως αντικείμενο στο ‘*dedisse*’. **tristia...signa:** ‘θλιβερά σημάδια’.
- 20 **offensum:** επιθετικός προσδ. στο *pedem*. **dedisse:** αντικείμενο στο ρ. *dixi*. **pedem:** αιτιατική, υποκείμενο στο απαρέμφατο. Όταν κάποιος σκόνταφτε στον κατώφλι του σπιτιού του την ώρα της αναχωρήσεώς του, αυτό εθεωρείτο ως πολύ κακός οϊωνός με συνέπεια το ταξίδι να αναβάλλεται, μία συνήθεια που εδώ δεν τηρήθηκε.
- 21 **Audeat...ne:** αντί για το σωστό ‘*ne audeat μη τολμήσει κανείς*’. **invito...Amore:** αφαιρετική απόλυτη, εναντιωματική μτχ.
- 22 **sciat:** υποτακτική κι όχι μέλλων οριστικής. **egressum:** ενν. <esse>, αντικείμενο στο *sciat*.
- 23 **quid tua nunc Isis mihī:** ενν. ‘*prodest*’. Το ρ. *prosum* εμφανίζει το θέμα *prod-*, όταν ακολουθεί φωνήεν. Η θεότητα της Ίσιδος εισήχθη στην Ρώμη επί της εποχής του Σύλλα, αρχές του 1^{ου} π.Χ. αιώνα., και μέχρι την εποχή του Αυγούστου η λατρεία της είχε εξαπλωθεί σε όλες τις επαρχίες. Η λατρεία της ήταν ιδιαίτερος διαδεδομένη ανάμεσα σε γυναίκες με πιο ελεύθερες σχέσεις, οπότε ήταν και πιο κατάλληλη για την Delia, εξ ου και η προσφώνηση (*tua...Isis,23*)
- 24 **aera:** ενν. ‘*sistra*’.
- 25 **quidve:** ενν. ‘*mihī prodest*’. **pie:** ‘*με ευσέβεια*’. **dum sacra colis:** ‘*ενώ λάτρευες με ευσέβεια τα ιερά*’. Ο *dum* εκφράζει μια ενέργεια στο παρελθόν, εντός της οποίας συνέβη κάτι άλλο. Ιδιομορφία του συγκεκριμένου *dum* είναι ότι αν και αναφέρεται στο παρελθόν, εν τούτοις εκφέρεται με Οριστική (Δες [ΕΛΩ](#)). **pureque lavari:** το λούσιμο και πλύσιμο του σώματος ως ένδειξη του εξαγνισμού.
- 26 **puro...toro:** ο υπαινιγμός για την αποχή από κάθε ερωτική περίπτωση.
- 27 **nam posse:** ενν. ‘*te*’: Το απαρέμφατο είναι αντικείμενο στο *docet*, και το ‘*te*’ είναι υποκ. του απαρεμφ. **mederi:** αντικείμενο του *posse*.
- 28 **picta...tabella:** ονομαστική πτώση, υποκείμενο στο *docet*. ‘*Picta tabella*’ ήταν πίνακας χαραγμένος με εικονίσεις – αφιερώματα – τάματα των πιστών. **templis...tuis:** αφαιρετική του τόπου. **multa:** αιτιατική πληθυντικού ουδετέρου, αντικείμενο στο *mederi*. Η σύνταξη: ‘*picta tabella tuis templis docet <te> posse mederi multa η εικονισμένη πινακίδα στους ναούς σου διδάσκει ότι <εσύ> μπορείς να θεραπεύεις πολλά*’.

- 29 **ut...sedeat:** συμπερασματική πρόταση. **me...Delia:** ‘η *Delia* μου’, υποκ. στο *sedeat*. **votivas...voces:** ‘αφιερωματικές παρακλήσεις’, το *voces* με την έννοια της ‘ικεσίας’, αντικείμενο στο *persolvens*. **persolvens:** *persolvo* εδώ σημαίνει ‘εκπληρώνω’.
- 30 **sedeat:** κατά κανόνα οι παρευρισκόμενοι στις ιερουργίες στέκονταν όρθιοι. Κατ’ εξαίρεσιν οι πιστοί της Ίσιδος μπορούσαν να κάθονται σε ειδικά διαμορφωμένους πάγκους, τους οποίους ο Μαρτιάλης αποκαλεί ‘*cathedrae*’ (Mart. 2,14,8). Τοποθετούνταν εμπρός από την εστία (*ante focos*, Ovid. Pont.I,1,52), όπου οι πιστοί μπορούσαν να αντικρύσουν το άγαλμά της, όταν θα άνοιγαν οι πόρτες. **lino tecta:** το λινό ύφασμα ήταν το κατάλληλο ένδυμα για τους πιστούς που παρευρίσκονταν σε τελετές (είματα δὲ λίνεα φορέουσι αἰεὶ νεόπλυτα, Ἡρόδ. 1,37,4).
- 31 **bisque:** ‘δὶς *duo* φορές’. Με τον ‘que’ ξεκινά μία ακόμη συμπερασματική πρόταση με ρ. το *debeat*. **die:** αφαιρετική του χρόνου, ‘*την ημέρα*’. Δυο φορές την ημέρα γινόταν η δέηση στην Ίσιδα. Η πρώτη γινόταν λίγο πριν το ξημέρωμα (*templi matutinas apertiones opperiebar*, Apul. Metam. XI,20,12 *περίμενα τα εωθινά ανοίγματα του ναού*). Η δεύτερη γινόταν μετά το μεσημέρι. **resoluta comas:** κατά λέξιν ‘λελυμένη τὴν κόμην’, αντί για ‘*resolutis comis*’. Η αιτιατική *comas* της αναφοράς. Η *Delia* οφείλει να έχει τα μαλλιά της λυμένα, αφού παρακολουθεί την τελετή προς τιμὴν της Ίσιδος. **dicere:** αντικείμενο στο *debeat*.
- 32 **insignis:** επιρρ. κατηγορούμενο του τρόπου ‘*εξέχουσα – ξεχωριστή*’. Δυο λόγοι υπάρχουν για τους οποίους η *Delia* θα είναι ‘*ξεχωριστή*’ μέσα στο πλήθος που παρακολουθεί την τελετή. Ο πρώτος λόγος, και πιο πιθανός, είναι η ομορφιά της. Ο δεύτερος ίσως να οφείλεται στο γεγονός ότι οι ιερείς της Ίσιδος ήταν κουρεμένοι σε όλο το κεφάλι και σ’ όλο το σώμα τους (Ἡρόδ.2,37). **in turba...Pharia:** ‘Φάρια’ ήταν το νησί ‘Φάρος’ στην είσοδο του λιμανιού της Αλεξάνδρειας. Ως ‘*turba Pharia*’ είχε μείνει η έκφραση να σημαίνει ‘Το πλήθος της Φάρου’ και δεν εννοούσαν ακριβώς τους πιστούς στην νήσο Φάρο, αλλά εν γένει τους πιστούς της Ίσιδος σε κάθε τόπο, κι αυτό λόγω της Αιγυπτιακής της καταγωγής.
- 33 **Penates:** δαιμονικές θεότητες, προστάτες της κάθε οικογένειας.
- 34 **antiquo...Lari:** Ως ‘*Lares familiares*’ θεωρούνταν τα πνεύματα των νεκρών προγόνων. Για παράδειγμα αν την ώρα του φαγητού έπεφτε στο πάτωμα ένα κομμάτι τροφής, αυτό το θυσίαζαν στους Λάρες τις οικογένειας (Plin. H.N. 28,27). Επίσης στην εορτή των *Compitalia*, η οποία ήταν μια εορταστική εκδήλωση στα ‘*τρίστρατα*’ προς τιμὴν της θεάς Εκάτης, λατρεύονταν οι ψυχές των νεκρών της κάθε οικογένειας, οι Λάρες. Επρόκειτο για ομοιώματα ανθρώπων, τα οποία συμβόλιζαν τους νεκρούς της οικογένειας, τα οποία τα έβγαζαν σε κοινή θέα όταν γιορτάζονταν οι Λάρες. **menstrua tura:** ‘*μηνιαία θυμιάματα*’, ‘*tus, turis*, ουδ. *το θυμιάμα*’.
- 35 **Saturno...rege:** ‘*όταν ήταν βασιλιάς ο Κρόνος*’, η ‘Χρυσή’ εποχή.
- 36 **tellus:** ‘*tellus, -uris*, θ. *η γη*’
- 37 **caeruleas...undas:** ‘*σκοτεινόχρωμα κύματα*’. **contempserat:** ‘*το πεύκο ακόμη τότε δεν είχε περιφρονήσει τα σκοτεινά κύματα*’. Εννοεί ότι τότε το ‘*πέυκο*’ φοβόταν την θάλασσα και δεν έδινε το ‘*ξύλο*’ του για την κατασκευή πλοίων, όπως γίνεται τώρα. Όπως ακριβώς οι ποιητές εκθείαζαν την ‘Χρυσή’ παλιά εποχή, έτσι καταδίκασαν τις τεχνολογικές ανακαλύψεις της εποχής τους θεωρώντας ότι αυτές είναι που ευθύνονται για την μεταβολή της κοινωνίας σε πιο επιβλαβείς για τον άνθρωπο ρυθμούς ζωής. Αρκεί να θυμηθούμε το δεύτερο Χορικό της Αντιγόνης του Σοφοκλή: έχει προηγηθεί η οργή του Κρέοντα εναντίον των μέχρι στιγμής αγνώστων που τόλμησαν να παραβούν τις εντολές του και να ρίξουν χόμα πάνω στο πτώμα του Πολυνείκη. Ο Χορός ξεκινά ένα τραγούδι με κύριο και βασικό θέμα την μεγάλη αυτοπεποίθηση που έχει επιφέρει στον άνθρωπο της εποχής η τεχνολογική εξέλιξη κάνοντάς τον εγωιστή και αλαζόνα: «*Πολλά είναι τα περίεργα, μα όμως τι πιο περίεργα από τον άνθρωπο, γιατί αυτός πιο πέρα από τα ασπρισμένα κύματα και τις φουσκωμένες θάλασσες πηγαίνει, Σοφ. Αντιγ. 332 κ.ε.*». Το όλο επιχείρημα αυτών των σκεπτικιστών είναι πως οι θεοί έφτιαξαν τον άνθρωπο για να ζει πάνω στο στέρεο έδαφος της γης, κι όχι να παίρνει του δρόμους σε θάλασσες και βουνά (*Terrestre animal homo*, Columella, *De re rustica*, 1,8,3).

- 38 **effusum...praebueratque sinum:** ενν. πάλι το ‘nondum’: ‘και δεν είχε δώσει στήθος ανοιχτό στους ανέμους’, εννοώντας το ‘πανί’ των πλοίων. Πάλι κι εδώ κρύβεται ο φόβος των ανθρώπων της ‘Χρυσής’ εποχής του Κρόνου για την θάλασσα και γενικώς για ό,τι το ‘ξένο’ (ΗΣίοδος, Έργα 236/7).
- 39 **nec:** με το ρ. ‘presserat’. **vagus:** επιθετικός προσδιορισμός στο ‘navita ο περιπλανώμενος έμπορος’, (navita, -ae ο ναύτης’, εδώ όμως ‘ο ναύτης - έμπορος’. **repetens:** αιτιολογική μτχ. **compendia:** αντικείμενο στην αιτιολ. μτχ.
- 40 **externa...merce:** αφαιρετική του μέσου, ‘με ξένα εμπορεύματα’, ‘merch, -rcis το εμπόρευμα’. Μπορεί βέβαια εδώ ο Τίβουλλος από προσωπική πικρία να καταφέρεται εναντίον του εμπορείου, όμως στην Ρώμη η εικόνα ήταν εντελώς αντίθετη: η διάθεση για μεγιστοποίηση του κέρδους μέσω των εμπορευματικών συναλλαγών με προϊόντα χωρών άγνωστων τότε, ήταν βασική επιδίωξη των εμπόρων: «merce peregrina fortunam ferre per urbes et gravia annonae speculantem incendia ventis credere opes orbisque orbi bona vendere posse totque per ignotas commercia iungere terras atque alio sub sole novas exquirere praedas et rerum pretio subitot componere census, Manil. Marc. 4,167-172 με ξένα εμπορεύματα μετάφερε την ευτυχία σε όλο τον κόσμο, και αποβλέποντας στις πολύ μεγάλες τιμές του σιταριού έχε εμπιστοσύνη στην δύναμη του ανέμου ότι μπορείς να πουλήσεις παντού τα πάντα, και ότι σε όλες τις άγνωστες χώρες μπορείς να συνάψεις εταιρικές σχέσεις, και ότι κάτω από ξένο ήλιο μπορείς να αναζητήσεις νέες λείες, και ότι μπορείς να συνάψεις γρήγορες συναλλαγές εμπορευμάτων με σκοπό το κέρδος». **ratem:** αντικείμενο στο ‘presserat’.
- 41 **illo tempore:** δηλ. εκείνη την ‘Χρυσή’ εποχή του Κρόνου. **non validus subiit juga...taurus:** ‘ο δυνατός ταύρος δεν δέθηκε τα υποζύγια’ το ρ. ‘subeo’ συντάσσεται με αιτιατική ως αντικείμενο όταν θέλει να δηλώσει την υπαγωγή κάποιου σε κάτι (duoros subisse labores, Tib.1,4,47). Η γεωργική παραγωγή την ‘Χρυσή’ εποχή του Κρόνου δεν ήταν αναγκαία. Σύμφωνα με τους Κυνικούς φιλοσόφους και τους Στωικούς στην ‘Χρυσή’ εποχή του παρελθόντος συντηρούνταν από την ατομική γεωργική παραγωγή, και η μαζική ήταν άγνωστη και φυσικά μη απαραίτητη, κι αυτό ακριβώς δείχνει και η ‘μη ζεύξη του ταύρου’ σε υποζύγιο.
- 42 **domito...ore:** αφαιρετική του μέσου, ‘με το στόμα δαμασμένο’, το ‘domito’ κατηγορηματικός προσδιορισμός (κι όχι: με δαμασμένο στόμα). Αυτό που εννοεί ο Τίβουλλος είναι πως οι μετακινήσεις ήταν πολύ περιορισμένες λόγω της επίσης περιορισμένης οικονομικής δραστηριότητας των ανθρώπων και του ‘φυσικού’ τρόπου ζωής τους. Την ίδια άποψη εκφράζει και ο Οβίδιος: «nullus adhuc erat usus equi; se quisque ferebat, Ov.Fast. 2,297 κανείς τότε δεν χρησιμοποιούσε άλογο· ο καθένας πήγαινε μόνος του».
- 43 **non domus ulla fores habuit:** με την έννοια ότι επειδή δεν υπήρχε ο φόβος της κλοπής, γι’ αυτό και οι ‘πόρτες’ στα σπίτια δεν ήταν απαραίτητες. **non fixus in agris...lapis:** ‘non fixus <est>’: ‘και κανείς λίθος δεν ήτα μπηγμένος στους αγρούς’. Την ίδια άποψη έχει και ο Juvenalis: «cum furem nemo timeret / caulibus et romis, et aperto viveret horto, Jun. 6,18 όταν κανείς δεν φοβόταν τον κλέφτη για τα λαχανικά του και τα μήλα του, και όταν ζούσε με ανοιχτό το χωράφι του». Υπήρχε βέβαια και μαρτυρία πως την ‘Χρυσή’ εκείνη εποχή δεν υπήρχε ανάγκη οι άνθρωποι να έχουν σπίτια, για να προστατεύονται από τον χειμώνα, αφού η άνοιξη κρατούσε για πάντα: «ver erat aeternum, Ov.Met. 107».
- 44 **qui regeret:** αναφορική πρόταση με υποτακτική για να δηλώσει τον σκοπό.
- 45 **ipsae...quercus:** ‘οι βελανιδιές από μόνες τους’. **mella:** αιτιατική πληθυντικού ουδετέρου, αντικ. στο dabant, ‘mel, mellis, το μέλι’. **ultroque:** ‘ultra αυθορμήτως’, επίρρημα.
- 46 **obvia...ubera lactis:** ‘προσέφεραν τους μαστούς του γάλακτος (με το γάλα) έτσι ώστε να είναι φανεροί’, το ‘obvia’ ως κατηγορηματικός προσδιορισμός (όχι: τους φανερούς μαστούς τους). **securis:** ‘στους ξένοιαστους’ ενν. ‘ανθρώπους’. Η αυθόρμητη και οικειοθελής προσφορά της φύσης στον άνθρωπο όλων των απαραίτητων για την επιβίωση του στην διάρκεια της ‘Χρυσής’ εποχής του Κρόνου, απηχεί μία πανάρχαια αντίληψη για τον ‘Χαμένο Παράδεισο’, για παράδειγμα η ‘Γη της Επαγγελίας’ της Βίβλου (εις γήν ρέουσαν γάλα και μέλι, Ήξ. 3,8· Ήσούς Ν. 5,6). Τα ζώα που δίνουν αυθορμήτως το γάλα τους στους ανθρώπους προβάλλεται και στον Βιργίλιο (Εκλ. 4,21), αλλά και στον Οράτιο (Ορ.Επ.16,49). Και σαν να μη φτάνει αυτό, ακούμε κι άλλα πιο

σοβαρά ή και αστεία ίσως, δηλ. ότι υπήρχαν ποτάμια από κρασί (Βιργ.Γεωρ.1,132), και άλλα που έρρεαν γάλα και νέκταρ (Οβ.Μετ. 1,111).

- 47 nec ensem...duxerat:** ‘δεν εφηύρε το ξίφος’. Το ρ. ‘duco οδηγώ’ με την σημασία του ‘εμφανίζω – εφευρίσκω’.
- 48 immiti...arte:** ‘με την άκαρδη – άπονη τέχνη του’, την χαρακτηρίζει έτσι, γιατί η τέχνη της κατασκευής όπλων είναι εκείνη που δημιουργεί τους πολέμους. **saevus...faber:** ‘ο άγριος τεχνίτης’, ο χαρακτηρισμός για τον ίδιο ακριβώς λόγο.
- 50 leti...viae:** ενν. <sunt>: ‘*τώρα υπάρχουν δρόμοι του θανάτου*’, ‘letum, -i ο θάνατος’. Η γεν. leti ως γενική επεξηγηματική στο viae (viae leti *δρόμοι του θανάτου*, αντί viae letum *δόμοι, δηλ θάνατος*). **repente:** επίρρημα με το leti, κι όχι με το ενν. <sunt>, δηλ. ‘*τώρα <υπάρχουν> χίλιοι δρόμοι του θανάτου αιφνιδίως*’, δηλ. ‘*χίλιοι τρόποι για να βρει κανείς ένα θάνατο απρόσμενο*’, κι όχι ‘*τώρα <υπάρχουν> αιφνιδίως χίλιοι τρόποι για να βρει κανείς τον θάνατο*’.
- 51 Parce, pater:** ‘*Αυπήσου με εμένα, Δία*’. **timidum...terrent:** και αμέσως μετά ακολουθούν δυο λόγοι για τους οποίους ο Δίας πρέπει τώρα να λυπηθεί τον ασθενή Τίβουλλο: πρώτον, ‘*γιατί δεν με τρομάζουν οι επιορκίες, (δηλ. δεν έχω φανεί ποτέ μου επίορκος, ώστε τώρα να φοβάμαι για τις επιορκίες μου)*’.
- 52 non dicta...deos:** ο δεύτερος λόγος, ‘*επίσης δεν με τρομάζουν τα ασεβή λόγια απέναντι στους ιερούς θεούς (δηλ. ποτέ μου δεν έχω πει ασεβή λόγο για τους ιερούς θεούς, και τώρα να τρομάζω γι’ αυτό)*’.
- 54 fac...stet:** ενν. ‘fac <ut> stet’.
- 56 DUM SEQVITUR:** η χρήση του dum + οριστική εδώ είναι ίδια, όπως στον στχ. 25.
- 57 facilis:** ‘*εύκολος με τον τρυφερό έρωτα*’, δηλ. ‘*επηρεάζομαι εύκολα από τον...*’.
- 58 ipsa Venus:** αντί για τον Ερμή, ο οποίος κατά κανόνα συνόδευε τους νεκρούς ως ‘ψυχοπομπός’. Η αιτία γι’ αυτήν την ιδική μεταχείριση είναι ‘η ευαισθησία’ του απέναντι στον έρωτα. **campos...in Elysios:** Υπάρχει μία μετατόπιση στην ελληνική αντίληψη για την μεταθανάτια κατοικία των νεκρών. Στον Όμηρο είναι σαφές ότι η περιοχή των Ηλυσίων Πεδίων είναι μόνο για όσους έχουν μία ‘υψηλή’ και διακεκριμένη καταγωγή, κι όχι για όσους είχαν κάποια προσόντα στην ζωή τους. Για παράδειγμα ο Μενέλαος έχει ήδη έτοιμη την θέση τους στα Ηλύσια Πεδία διότι: «οὐνεκα ἔχεις Ἑλένην καὶ σφιν γαμβρὸς Διὸς ἔσσι, Ὀδ. 4,569». Για όλους τους υπόλοιπους άσημους θνητούς, είτε ήσαν καλοί είτε κακοί, υπάρχει μόνο ο Άδης (Οδ. 11,476). Με την πάροδο όμως του χρόνου άρχισε να διαμορφώνεται η αντίληψη ότι για όσους διήγον βίον ενάρετον υπάρχει η περιοχή των Ηλυσίων Πεδίων, ενώ για όσους διακρίθηκαν για τις αμαρτίες τους υπάρχουν τα Τάρταρα (δες και πιο κάτω σχ. 67).
- 63 iuvenum:** γενική διαιρετική στο series.
- 64 proelia miscet Amor:** με την έννοια ότι ο Έρως έρχεται να σταματήσει τις προστριβές που τυχόν δημιουργηθούν μεταξύ των αγοριών και κοριτσιών.
- 65 illic est:** ενν. ‘is’: ‘*εκεί βρίσκεται εκείνος*’.
- 66 insigni...coma:** όχι ‘*στα διακεκριμένα μαλλιά του*’, αλλά ‘*στα μαλλιά του, έτσι ώστε να είναι διακεκριμένα*’. Το coma είναι αφαιρετική του τόπου στο gerit, και το insigni είναι κατηγορηματικός προσδιορισμός. **myrtea sarta:** ‘*μύρτινα στεφάνια*’. Η μυρτιά ήταν ένα φυτό αφιερωμένο στην Αφροδίτη (Ον. Fasti, 4,139).
- 67 At scelerata iacet sedes:** ‘*όμως βρίσκεται κι ένας καταραμένος τόπος*’. Σε αντιδιαστολή με τα Ηλύσια Πεδία παρουσιάζεται τώρα ‘*ένας καταραμένος τόπος*’, εννοώντας φυσικά τα ‘Τάρταρα’. Είναι η περιοχή που υποδέχεται εκείνους που αμάρτησαν στην ζωή τους. Η αντίληψη πως ο αμαρτωλός βίος τιμωρείται με την αιώνια παραμονή στα Τάρταρα, άρχισε να διαμορφώνεται ήδη από την αρχαϊκή εποχή (Πίνδ. Ολυμπ. 2,65), αλλά πολύ περισσότερο στα κλασσικά χρόνια (Αριστοφ. Βάτρ. 145· Πλάτων, Φαίδων 108κ.ε.· Γοργίας, 526κ.ε.). Στον Όμηρο, όπου τα πράγματα είναι αρκετά διαφορετικά (δες σχ. 58) τα Τάρταρα είναι ο χώρος τιμωρίας των Τιτάνων (Ιλ. 8,14).
- 68 flumina nigra:** στον Όμηρο δεν αναφέρονται ποταμοί γύρω από τα Τάρταρα. Ο πρώτος που εισήγαγε μία τέτοια αντίληψη ήταν ο Ησίοδος (Θεογ. 736). Την αντίληψη αυτήν αναπαράγει και υιοθετεί ο Πλάτων (Φαίδων, 113κ.ε.), όπου μάλιστα τα ποτάμια έχουν και ονομασία: ‘*Πυριφλεγέθων, Πλ. Φαίδων, 113b5· c4· c7· 114a6*’ και ‘*Κωκυτός, Πλ. Φαίδων 113c8· 114a5· Πολιτεία 387b9*’

- 69 **impexa:** *‘impexus, -a, -um αχτένιστος’*. **feros...angues:** αιτιατική με το επίθ. *impexa* κατά την ελληνική σύνταξη, αιτιατική της αναφοράς, *‘αχτένιστη στα άγρια φίδια της’*. **Tisiphoneque:** οι Ερινύες ήσαν τρεις: η Αληκτώ, η Τισιφώνη και η Μέγαιρα.
- 73 **Ixionis:** ο Ιξίων ήταν ένας μυθικός βασιλιάς των Λαπιθών. Το αμάρτημά του ήταν πως διέδιδε ότι είχε ερωτική επαφή με την Ήρα. Η τιμωρία του ήταν να δεθεί σ’ ένα τροχό και γυρίζει εκεί δεμένος αιώνια.
- 75 **novem Tityos per iugera:** ο Τιτύος τιμωρήθηκε να τρέφει με το σκώτι του αιωνίως δυο γύπες, διότι βίασε την Λητώ (Οδ.11,576).
- 76 **atro viscere:** *‘με το μαύρο σκώτι’*, αφαιρετική του μέσου.
- 77 **Tantalus:** ο Τάνταλος ήταν μυθικός βασιλιάς της Λυδίας. Κάποτε παρέθεσε γεύμα στους θεούς, όμως το γεύμα αυτό είχε παρασκευασθεί με τα μέλη του ενός εκ των τριών γιών του, του μικρού Πέλοπα, τον όποιον είχε γι’ αυτόν τον λόγο σκοτώσει (Ευρ. Ελ.389). Τα μέλη του σώματος τα έβρασε σε μία χύτρα (Πινδ. Ολ.1,48). Τελικά το έγκλημα αποκαλύφθηκε, οι θεοί επανέφεραν το μικρό Πέλοπα στην ζωή, όμως ο Τάνταλος καταδικάστηκε σε αιώνια τιμωρία. Ο Όμηρος αναφέρει δυο τιμωρίες: η πρώτη ήταν η αιώνια δίψα του· βρισκόταν μέσα σε μια λίμνη με νερό που του έφτανε μέχρι τα γόνατα. Όμως όταν έσκυβε για να πιεί, αυτό χανόταν κάτω από την γη. Η δεύτερη τιμωρία του ήταν η αιώνια πείνα· φρούτα και καρποί δέντρων κρέμονταν πάνω από το κεφάλι του, όμως κάθε φορά που σήκωνε το χέρι του να πάρει ένα, δυνατό φύσημα του ανέμου τα έδιωχνε μακριά (Οδ. 11,582). Σύμφωνα με τον Πausανία ο ζωγράφος Πολύγνωτος είχε απεικονίσει ‘τα μαρτύρια του Ταντάλου’ σε ένα πίνακα, όπου παρουσίαζε την δίψα, την πείνα και τον φόβο που του προκαλούσε μία πέτρα που κρεμόταν μονίμως πάνω από το κεφάλι του (Πausαν. 10,31,12). **acrem...sitim:** *‘την οξεία του δίψα’*, είναι το αντικείμενο το ρ. *deserit*.
- 78 **poturi:** το σουπίνο το ρ. *poto* πίνω είναι και *potatum*, αλλά και *rotum*, οπότε η *μτχ.* του μέλλοντα είναι και *rotaturus, -a, -um*, αλλά και *roturus, -a, -um*. Εδώ έχουμε τον δεύτερο τύπο στην δοτική του ενικού ως δοτική αντιχαριστική. **unda:** κανονικά σημαίνει το ‘κύμα’, όμως έχει την σημασία του ‘ύδατος’ γενικώς είτε πρόκειται για ποτάμια είτε για λίμνες.
- 79 **Danai proles:** ως ‘γενιά του Δαναού’ γνωρίζουμε τις πενήντα του κόρες. Αυτές κάποτε κλήθηκαν να παντρευτούν τους πενήντα γιους του αδελφού του πατέρα τους, του Αιγύπτου. Όμως η άρνησή του στον γάμο αυτό έφτασε μέχρι το σημείο να τους σκοτώσουν μέσα σ’ ένα βράδυ.
- 80 **in cava...dolia:** *‘σε τρύπια πιθάρια’*. **Lethaeas...aquas:** *‘τα νερά της Λήθης’*, αντικ. στο *portat*. Η ‘Λήθη’ ήταν ο ποταμός στον Άδη του οποίου το νερό έφερνε την λησμονιά στους νεκρούς της προηγούμενης ζωής τους.
- 82 **optavit lentas...militias:** *‘μου ευχήθηκε μακρόχρονες εκστρατείες’* όχι βέβαια με την έννοια της ‘ευχής’, αλλά της ‘κατάρας’.
- 83 **casta:** όχι τόσο ‘αγνή’, όσο ‘πιστή’. **pudoris:** ως ‘pudor’ θεωρούσαν την αποτροπαϊκή ‘ντροπή’, την ‘αιδώ’ που νοιώθει κάποιος πριν κάνει μία κακή πράξη, κι όχι βέβαια την ‘αισχύνη’, που είναι η ντροπή μετά την εκτέλεση της πράξεως.
- 84 **sedula anus:** *‘sedulus, -a, -um επίπνοος, επιμελής’*. Δεν διευκρινίζεται για ποια ‘anus’ γίνεται λόγος. Σίγουρα δεν μπορεί να εννοεί την ‘μητέρα’ της Delia. Ίσως να είχε μαζί της από τα παιδικά της χρόνια μια ‘νταντά’, η οποία θα την επιτρόπευε και τώρα σε μεγάλη ηλικία, *‘sedula anus η γριούλα που σε φροντίζει’*.
- 86 **plena stamina:** *‘μακριά νήματα’*, *stamen, -inis, ουδ.* είναι το ‘στημόνι’, δηλ. το σύνολο των νημάτων από τα οποία θα προκύψει το ‘υφάδι’, δηλ. το πλεγμένο κομμάτι υφάσματος. **longa colu:** αφαιρετική της προέλευσης, *‘από την ψηλή ρόκα’*. Και είναι ‘ψηλή’, γιατί το νήμα που πρόκειται να περάσει στο ‘στημόνι’ είναι πολύ. Από αυτήν την άποψη η ‘ρόκα’ (*colus, us*) είναι ‘γεμάτη’.
- 87 **gravibus pensis:** *‘στα βαριά μαλλιά’*, *pensum, -i* ήταν το ‘μαλλί’ που επρόκειτο να γίνει κλωστή και κατόπιν ύφασμα.
- 88 **somno...remittat opus:** *‘ας αφήνει την εργασία της στον ύπνο’*.

- 90** **sed videar...tibi:** ‘αλλά να φανώ σε σένα’. **caelo missus adesse:** ‘ότι είμαι σταλμένος από τον ουρανό’ προφανώς και πρόκειται για παροιμιακή έκφραση των Ρωμαίων με την οποία δήλωναν την ξαφνική και απρόσμενη άφιξη.
- 91** **longos turbata capillos:** αντί για το πιο σωστό, αλλά όχι μετρικά δόκιμο ‘*longis turbatis capillis*’. Turbata: επιρρηματικό κατηγορούμενο του τρόπου, capillis: μίμηση της ελληνικής αιτιατικής ως αναφορά.
- 92** **nudato...pede:** όχι ‘με τα γυμνά σου πόδια’, αλλά ‘με τα πόδια σου να είναι γυμνά’. Προφανώς όταν η Delia βρισκόταν στο σπίτι της μέσα για δουλειές, ήταν πάντοτε ξυπόλυτη. Παίρνοντας το ‘nudato’ ως κατηγορηματικό προσδιορισμό κατανοούμε την ευχή του, η Delia να είναι μονίμως μέσα στο σπίτι.
- 93** **hunc illum...nitentem / Luciferum:** ‘αυτόν τον ίδιο τον Εωσφόρο απαστράπτοντα’. Η μτχ. nitentem είναι του ρ. niteo *λάμπω*, κι όχι του nitro, nixus sum, niti, το οποίο όντα αποθετικό έχει κι αυτό μτχ. ενεστώτα nitens, nitentis.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

- Θα φύγετε χωρίς εμένα, Μεσσάλα, μέσα από τα κύματα του Αιγαίου,
Μακάρι, εσύ και το στράτευμά σου, ως μνήμονες της υπάρξεώς μου.
Εμένα με κρατεί η Φαιακία άρρωστο σε ξένη χώρα.
Κράτησε μόνο μακριά τα άπληστα χέρια σου, μαύρε θάνατε.
- 5 Μείνε μακριά, μαύρε θάνατε, σε ικετεύω· μου λείπει η μάνα μου
για να μαζέψει στα λυπημένα της στήθη τα καμένα μου κόκαλα,
μου λείπει η αδελφή μου, για να προσφέρει στην τέφρα Ασσυριακά αρώματα,
και για να κλάψει εμπρός στον τάφο μου,
μου λείπει η *Delia*, η οποία, καθώς με έβγαζε από την πόλη,
- 10 λέγεται ότι από πριν είχε συμβουλευτεί όλους τους θεούς.
Αυτή τράβηξε τρεις φορές τους ιερούς λαχνούς από τον νεαρό· σ' εκείνην
ανέφερε ο νεαρός και από τις τρεις φορές όλους τους χρησμούς σίγουρους.
Όλα έδιναν την επιστροφή μου· όμως εκείνη ποτέ δεν σταμάτησε
να κλαίει και να ανησυχεί για το ταξίδι μου.
- 15 Κι εγώ ο ίδιος ως παρηγορητής, ενώ είχα δώσει τις τελικές οδηγίες,
επιζητούσα ανήσυχος μέχρι εκείνη την στιγμή τις αργοπορημένες καθυστερήσεις.
Όμως εγώ προφασίστηκα ότι τα πουλιά, ή οι απάισιοι οίωνοί
ή η ιερή ημέρα του Κρόνου με είχε κρατήσει πίσω.
Πόσες φορές ξεκινώντας το ταξίδι είπα ότι θλιβερά σε μένα
- 20 σημάδια έδωσε το πόδι μου που χτύπησε στην πόρτα.
Μη τολμήσει κανείς να φύγει, ενώ ο θεός Έρωτας δεν το θέλει αυτό,
ή να ξέρει ότι έχει αναχωρήσει, ενώ ο θεός το απαγορεύει.
Τι με ωφελεί εμένα τώρα η δική σου Ίσιδα, *Delia*, τι με ωφελούν
όλα εκείνα τα δικά σου χάλκινα που τόσες φορές κουνήθηκαν με το χέρι σου,
- 25 ή τι με ωφελεί που, ενώ λάτρευες με ευλάβεια τα ιερά, πλενόσουν εξαγνιστικά
εσύ – θυμιάμα – και ξάπλωνες σε αγνό κρεβάτι;
Τώρα, θεά, τώρα βοήθησέ με (διότι το ότι εσύ μπορείς να θεραπεύεις πολλά,
το λέει η εικονισμένη πινακίδα στους ναούς τους δικούς σου),
ώστε η *Delia* μου εκπληρώνοντας τις αφιερωματικές παρακλήσεις
- 30 να κάθεται εμπρός από τις ιερές πύλες σκεπασμένη με λινό ύφασμα,
και δυο φορές την ημέρα με λυμένα τα μαλλιά της να οφείλει (*debeat*) να λέει σε σένα επαίνους
ξεχωριστή μέσα στο πλήθος στην νήσο Φάρο.
Αλλά μακάρι να μου συμβεί εμένα να τιμήσω τους πατρικούς μου θεούς
και να προσφέρω το μηνιαίο θυμιάμα στον αρχαίο Λάρη.
- 35 Τι όμορφα που ζούσαν όταν βασίλευε ο Κρόνος, πριν
η γη ανοίξει για τους μεγάλους δρόμους.
Το πεύκο δεν είχε ακόμη περιφρονήσει τα σκοτεινά κύματα
κι ούτε είχε δώσει το στήθος του αναπεπταμένο στους ανέμους.
κι ούτε ο περιπλανώμενος – επειδή ακριβώς επιζητούσε το κέρδος – σε άγνωστες χώρες

- 40 έμπορος πίεςζε το πλεούμενο με αλλοδαπά εμπορεύματα.
 Εκείνο του καιρό ο ισχυρός ταύρος δεν υπέκυψε στον ζυγό,
 κι ούτε το άλογο δάγκωσε το χαλινάρι με το στόμα του δαμασμένο,
 και κανένα σπίτι δεν είχε εξώπορτες, κι ούτε μπηγμένη στους αγρούς,
 που να ρυθμίζει με καθορισμένα όρια τα χωράφια, πέτρα.
- 45 Οι βελαντιδιές από μόνες τους δίνανε τα μέλια, και αυθόρμητα προσέφεραν
 τα πρόβατα τους μαστούς από γάλα εμπρός στους ξέγνοιαστους αφεντάδες τους.
 Δεν υπήρχε στρατιωτική παράταξη, δεν υπήρχε οργή, ούτε πόλεμοι, κι ούτε ξίφος
 με την άπουνη τέχνη του εφηύρε ο άγριος τεχνίτης.
 Τώρα όμως κάτω από την εξουσία του Δία υπάρχουν φρόνοι και τραυματισμοί συνεχώς,
- 50 τώρα υπάρχει η θάλασσα, τώρα υπάρχουν χίλιοι τρόποι για να βρει κανείς τον θάνατο απρόσμενα.
 Λυπήσου μας, πατέρα, γιατί εμένα δεν με τρομάζουν φοβισμένον οι επιορκίες,
 κι ούτε λόγια ασεβή απέναντι στους ιερούς θεούς.
 Διότι τώρα αν έχουμε συμπληρώσει τα μοιραία μας χρόνια,
 κάνε να στηθεί ένας λίθος πάνω από τα οστά μου με χαραγμένες τις σημειώσεις:
- 55 ΕΔΩ ΚΕΙΤΑΙ Ο ΤΙΒΟΥΛΛΟΣ ΠΟΥ ΑΝΑΛΩΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΚΑΡΔΟ ΘΑΝΑΤΟ,
 ΕΝΩ ΑΚΟΛΟΥΘΟΥΣΕ ΣΕ ΣΤΕΡΙΑ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΑ ΤΟΝ ΜΕΣΣΑΛΛΑ.
 Όμως εμένα, επειδή πάντοτε είμαι επιρρεπής απέναντι στον τρυφερό έρωτα,
 η ίδια η Αφροδίτη θα με οδηγήσει στα Ηλύσια Πεδία.
 Εδώ ακμάζουν οι χοροί και τα τραγούδια, και σποραδικά περιπλανώμενα
- 60 πουλιά τραγουδούν ένα γλυκό τραγούδι με το λεπτό τους λαρύγγι.
 Το ακαλλιέργητο χωράφι φέρνει κανέλλα, και σ' όλους τους αγρούς
 ανθίζει η γη εύφορη με ευωδιαστά τριαντάφυλλα.
 Και μια σειρά από νέους ανακατεμένη με τρυφερές κοπέλες
 παίζει, και συνεχώς ανακατεύει τις συμπλοκές τους.
- 65 Εκεί βρίσκεται εκείνος, σ' όποιον όντας ερωτευμένο του ήρθε ο αρπακτικός Θάνατος,
 και φορά μύρτινα στεφάνια στα μαλλιά του έτσι ώστε να είναι ξεχωριστά.
 Υπάρχει όμως κι ένας καταραμένος τόπος μέσα σ' ένα βαθύ σκοτάδι
 απόμακρος, γύρω από τον οποίο ηχούν μαύρα ποτάμια.
 Και η Τισιφρόνη αχτένιστη στα άγρια φίδια που έχει για μαλλιά
- 70 λυσομανάει, κι εδώ κι εκεί το ανόσιο πλήθος φεύγει.
 Τότε ο μαύρος Κέρβερος στην πόρτα με στόμα από ερπετά
 τρίζει και ξαγρυπνάει εμπρός από τις χάλκινες πόρτες.
 Εκεί, του Ιξίωνα που τόλμησε να προσβάλει την Ήρα,
 στριφογυρίζουν τα αμαρτωλά μέλη σε μια γρήγορη ρόδα.
- 75 Και ξαπλωμένος σε ευνέα πλέθρα γης ο Τίτυός
 ταΐζει με το μαύρο σκώτι του ασταμάτητα πουλιά.
 Εκεί είναι και Τάνταλος, και γύρω του μια λίμνη· όμως την οξεία του
 δίψα ήδη την ώρα που θα ετοιμάζεται να πιεί, το νερό την εγκαταλείπει.
 Και η γενιά του Δαναού, επειδή πρόσβαλε την θεϊκότητα της Αφροδίτης,
- 80 σε κενά πιθάρια μεταφέρει τα νερά της Αήθης.

Εκεί να βρίσκεται όποιος πρόσβαλε τις δικές μου αγάπες,
όποιος μου ευχήθηκε μακρόχρονες εκστρατείες.

Εσύ όμως σε ικετεύω να μείνεις αγνή, και της αγίας υτροπής
ας κάθεται δίπλα σου φύλακας πάντοτε η επιμελής γριούλα.

85 Αυτή να σου λέει ιστοριούλες και μ' ένα λυχνάρι τοποθετημένο
να τραβάει μακριά νήματα από την γεμάτη ρόκα.

Κι εκεί γύρω προσηλωμένη στα βαριά μαλλιά η κοπέλα
λίγο – λίγο ας αφήνει από την κούραση την εργασία της στον ύπνο.

Τότε να έρθω εγώ ξαφνικά, και κανείς να μην έχει από πριν ειδοποιήσει,

90 αλλά να φανώ σε σένα ουρανοκατέβατος.

Τότε σε μένα, όπως θα είσαι αναστατωμένη με τα μακριά σου μαλλιά,
επάνω μου τρέξε, *Delia*, με τα πόδια σου γυμνά.

Αυτό παρακαλώ, δηλ. η Αυγή σ' εμάς αυτόν τον ίδιο περιλαμπρο
να φέρει τον *Εωσφόρο*, λαμπερή με τα ρόδινα άλογά της.

